

Конференција о западном Балкану на Брду код Крања побудила је велико, али ипак једнострано интересовање код домаће стручне јавности и политичких аналитичара. Пажња је усмерена искључиво на питање неучествовања председника Тадића на том скупу, у чему је углавном добио подршку домаћег јавног мњења, изузимајући занемарљив део минорних политичких партија. Изостало је међутим разматрање великог броја других итекако важних питања везаних за ову контраверзну конференцију.

Идеја за организовање конференције потекла је од Словеније, уз подршку Хрватске као суорганизатора. Помало чудно, зар не? Словенија се увек “бранила” да политички, па чак и географски, не припада Балкану, већ се декларисала као Алпска “дежела”. Откуда да таква држава, која је већ у ЕУ а без њеног мандата, узима себи за право да буде организатор таквог скупа земаља западног Балкана, поготово што је унапред знала да при њеном списку учесника, онако како их је желела и формално представити, није могла очекивати и учешће Србије, а тиме ни успех састанка? Нема ни објашњења како то да све друге учеснике позива у својству премијера, а Србију на нивоу шефа државе. Остаје да се истраже мотиви који би можда могли да укажу и на њену недобронамерност у односу према Србији. Познато је да је део словеначког руководства, у недавној прошлости, многе ствари радило по налогу Вашингтона, да ли је то случај и сада? Оваквим маневром Словенија удаљава Србију од процеса регионалне сарадње а тиме и успорава њено интегрисање у ЕУ. Утицајни енглески “Економист” у свом уводнику од 23. марта каже да би Словенија због “понижења могла да се освети успоравањем процеса европских интеграција Србије”. Ипак, ако се Словенија осећа пониженом, сама је крива за то, али, истина, понижење (покушај) је и на другој страни. Када се већ говори о понижењу, није на одмет присетити се овом приликом некоректног реаговања из “дежеле” према Србији (тада СРЈ), са почетка деведесетих, на одлуку владе Милана Паница о дипломатском признању и њиховог одговора тек три године касније, крајем 1995. Словенија је и тада заиграла на карту понижења, али се поставља питање зашто је то урадила сада када је у Србији демократска влада а словеначка привреда је широко ушла на српско тржиште. Да ли се можда прерачунала?

Коментари српских званичника да састанак на Брду није успео јер, ето, ни званичници из ЕУ нису се одазвали позиву за учешће, изузев комесара за проширење Штефана Филеа, слаба је утеха и оправдање за српску дипломатију. Понајмање такав гест Брисела треба тумачити као подршку Србији, односно председнику Тадићу. Више би се могло протумачити као непостојање усаглашеног става унутар ЕУ о приоритетном значају учлањења региона западног Балкана у ЕУ. Истина, чује се повремено декларативна подршка појединих земаља чланица проширењу Уније на западни Балкан, али и одређена уздржаност у смислу “предах” после пријема Хрватске и Исланда,

управо оних од којих таква одлука понајвише зависи. На тој линији би могло бити и напуштање Штефана Филеа пре формалног завршетка састанка под изговором преморености. Преморености од чега: физичког умора или “замора” од проширења? Наговештени састанак у Сарајеву, у организацији Шпаније као председавајућег Савета министара ЕУ, ако се уопште одржи, могао би разјаснити ову дилему.

Српска дипломатија има изузетну одговорност да у припреми најављеног регионалног састанка у Сарајеву обезбеди прихватљиву формулу свог учешћа. Лична наклоност шпанског министра Моратиноса и званични став Шпаније о непризнавању једнострано проглашене независности КиМ, могу бити од помоћи али нису и пресудни. Моратинос ће сазвати састанак не у своје име већ у име и по мандату ЕУ. Његова најава да се састанак припрема “са идејом да све стране учествују у духу добре међусобне сарадње... поштујући сва осетљива питања и следећи међународно право” говори доста. Други део изјаве могао би ићи у корист Србије, али не и први. У дипломатији је тако: добро је док вас позивају на састанке, а шта ако и када престану да то чине. Исто тако, пре него се донесе одлука о напуштању неког састанка, треба добро осмислити како се на њега вратити. Дипломатија као институција, боље него појединац, може и треба да осмисли и предложи прихватљиву формулу да статус КиМ, макар за сада, до саветодавног мишљења Међународног суда правде, остане у складу са резолуцијом ОУН 1244 а тиме и његово представљање на регионалним и међународним форумима у том статусу, како би избегли да не западнемо у самоизолацију.

Поставља се логично питање, с тим у вези, колико актуелно српско државно руководство, уколико атмосфера пред састанак у Сарајеву не буде у нашу корист, може направити искорак у односу на принципијелан став саопштен пред састанак у Словенији. Да ли је председник Тадић, како неки аналитичари казу, “увезан у чвор” и да ли га може распетљати? Ако је у “чвору”, сам је за то крив јер је у њега улетео, а за његово расецање потребно је доста тога променити на унутрашњој политичкој сцени али и још више на међународном плану да би се остало на приоритетном стратешком циљу – “и ЕУ и Косово и Метохија”.

На унутрашњем плану се мора постићи договор о којим питањима треба отворити дијалог са представницима албанске заједнице на КиМ. Велики су привредни интереси и имовина државе Србије у покрајини о чему се мора разговарати. Досадашње искључиво обраћање и деловање само према српској националној заједници на КиМ није у складу са уставном нормом да је КиМ део државе Србије а њени грађани, са легалним боравком, истовремено и њени држављани. Срби на КиМ имају бројне проблеме, а имају их и остали грађани Покрајине. Нису ни они презадовољни, посебно када је у питању привредни развој, незапосленост, сиромаштво, организовани криминал, политичка подвојеност и сл. Крајње је време да се држава Србија почне обраћати и том сегменту

косовског друштва и слати му поруке. Ако то не чинимо део смо проблема укупног стања на КиМ, без обзира како ће то примати и на њега реаговати албанско политичко руководство. Према досадашњем деловању Министарства за КиМ више би му одговарао назив Министарство за Србе на КиМ, уколико се таквим поступањем не припрема терен за поделу покрајине.

За похвалу је активност министра Јеремића у разним деловима света на лобирању у заустављању признавања једногласно проглашене независности КиМ. Дипломатија као институција и државна политика уопште морале би, међутим, више активности да усмере управо на оне факторе, и то најугрожавајуће, а посебно према Бриселу и САД, које су признале ту независност. Наравно да нећемо успети да се оне “поспу пепелом” због признања Косова али и нешто веће разумевање за нашу аргументацију представљао би велики успех, па макар то у почетку било само поштовање резолуције 1244 и представљање косовских привремених институција на регионалним и међународним скуповима у складу са њеним одредбама. Уколико би за почетак добили сагласност за онемогућавање “искакања” попут словеначког, успех би био велики. Не можемо се у разговорима о КиМ са тим земљама задовољити сувопарном констатацијом да смо се “сложили да се не слажемо”. Увек има начина, али га треба осмислити, да се крене корак даље, да се нешто понуди како би се више добило.

Разматрање ове теме не би било потпуно ако се не би осврнули, макар и укратко, на често од стране политичке елите истицани положај и улогу Србије као лидера у региону. Позивање на лидерство је добро ако је оно поткрепљено конкретним деловањем, а посебно унутрашњом политичком стабилношћу и економском снагом земље. Такво лидерство се поштује и признаје. Али какво је то лидерство државе Србије, на пример, ако у питању решавања проблема КиМ и с тим у вези остваривања регионалне сарадње, препуштамо иницијативу другима а ми се боримо са последицама? Како то да српска дипломатија није осмислила и иницирала да Србија прва организује регионални састанак земаља западног Балкана у циљу реализације својих стратешких циљева у које се заклињемо, и тако постави стандарде за будућа окупљања? Уместо да евентуално други, у првом реду политичко руководство привремених институција КиМ, дођу у ситуацију да одбију ућешће на неком таквом састанку и тиме изолирају себе, овако постоји опасност да ми дођемо у ту изолацију. Ако се већ “дежела” намеће као лидер у регионалној балканској сарадњи, зар Србија као организатор таквог скупа не би могла да придобије и позове на састанак Грчку и Румунију, земље “балканскије” од других а пријатеље Србије. “Вишеградска група” (Чешка, Словачка, Пољска, Мађарска) није имала тусторе и “лидере” са стране па је постигла изванредне резултате у регионалној сарадњи што ју је квалификовало за пуноправно чланство у ЕУ.